

A pozsonyi könyvtár azonban nemcsak könyveket, hanem nagymennyiségű vázlatot s tervrajzot is tartalmazott, melyeket 32 csoportra oszt a leltár s melyeknek művészi jelentősége lényegesen nagyobb amazokénál.⁶⁵ Hogy mi történt a tervrajzokkal, nem tudjuk, a leltár leírása azonban mégis nagyon becses számunkra. Egyrészt azért, mert Barkóczynek szinte egész építészeti tevékenységét magában foglalja, másrészt mivel több más szempontból is útmutatásul szolgál.

A tervrajzok között megtaláljuk az egri vármegyeház, a szentkereszti érseki épület és nazarénus templom, a rosznyói építkezések, a pozsonyi nyári palota kerti oldalának lépcső- és erkélyterveit, valamint a 68 darabból álló, külön köteget alkotó esztergomi tervrajzokat is. Ez utóbbiak mellett rábukkanunk az esztergomi építkezések megkezdésekor előkerült középkori bazilikának és a Szt. István kápolnának alaprajzi felvételeire s a Bakács-kápolna több rajzára. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk 2 metszetet és egy rajzot, melyek Esztergomból kerültek Pozsonyba s melyekről a leltár ezt írja: „Landschäftln v. Baro Schilson gerissen, die alte gränische Kirchen vorstellend 2. Profil der Bakachischen Capeln zu Gran in vergolter Ram und Glass von Ganeval verfertigt.“ Tudvalevőleg Canevale francia származású építész bizta meg először a primás az esztergomi építkezés vezetésével. Ő azonban a régi épületek rajzán túl nem jutott, mert 1762-től már Hillebrandt áll a munkálatok élén. Az említett két metszet, Canevale rajza és az esztergomi középkori alaprajzok felvétele egyaránt igazolják, hogy Barkóczy milyen tisztelettel és megbecsüléssel viseltetett a régi magyar művészet emlékei iránt.

A pozsonyi könyvtár építészeti rajzai közt részletek vázlatai is bőségesen akadnak. Egymásután sorakoznak rajzok kápolnákról, kertekről, ezekben tervezett kisebb épületekről, kapuzatokról, oltárakról, kútakról, kerti szobrokról, homlokzatokról, lépcsőkről, kinti kerti épületekről, vázákrol, kandeláberekről, freskókról, kályhákról, sőt még ünnepi kilágjtásokról is. Ez a tarka változatosság mutatja, hogy a primás milyen nagy szeretettel és gondnal foglalkozott építkezéseinek egészével, részleteivel és az épületek berendezésével egyaránt. Együttal megerősíti azt a már ismert tényt, hogy a XVIII. század főúri mecénásai mennyire vezetőszerpet vittek az általuk új életre keltett magyar művészi életben.

Amennyire lehetőségeink megengedték, áttekintettük Barkóczy Fekenc érsek kulturális működését s annak eredmé-

nyeit. Kitént, hogy a XVIII. század Magyarországnak ez a rendkívül sokoldalú és tehetséges, igaz-vérig barokk-szellemű vezetőférfia nemcsak mint egyházi és politikus, hanem mint művészetpártoló és műgyűjtő is egyike kora legnagyobbjainak. Igen erős és határozott egyéniség, a főúri mecénás minden erényével és művészet-szeretettel, akinek lelkében már megcsillan a műveltség kollektív értéke is. Talán nem csalódunk ha azt hisszük, hogy Barkóczyban — ha még homályosan is, — de már élt a vágy, hogy a kulturát szélesebb rétegekben terjesztessék el. Leghatalmasabb terve korai halála miatt nem valósulhatott meg. Örök kár, hogy a primási székben oly rövid időt töltött. Nagyságából azonban ez a körülmény mit sem von le. Barkóczy érseki éveinek, de egész életének is legtalálóbb jellemzését adják Fináczy Ernő szavai: „Lázás szjetséggel és emberfeletti erőlködéssel fogott csodálatos arányokban megsokasodó eszméinek megvalósításához. El kell ismerni, hogy amit akart, mind nagy és hatalmas volt. Egykorú élettrója szerint már egri püspöksége kezdetén „észre lehetett venni, mily messzire kihatók s mélységesek az ő gondolatai.“ Alkotásaiban egy sincs, mely kisszerű vagy közönséges lett volna.”⁶⁶

Entz Géza.

65. A tervrajzok jegyzékét l. a Függelékben.

66. Fináczy E. id. m. I. köt. 284